

УДК 347.65

DOI 10.33244/2521-1196.14.2019.34-43

Н. В. Лаговська,
Університет ДФС України,
ORCID ID 0000-0002-1732-2351

ПРАВОВИЙ СТАТУС СУБ'ЄКТА СПАДКОВОГО ПРАВА

Стаття присвячена висвітленню правового статусу суб'єкта спадкового права. У статті запропоновано розширити коло суб'єктів спадкового права. На основі аналізу форм захисту прав суб'єктів спадкового права запропоновано посилити судові гарантії реалізації цих прав.

Ключові слова: *спадкове право, суб'єкти спадкування, спадкоємець, спадкодавець, допоміжні суб'єкти, зацікавлені суб'єкти.*

Н. В. Лаговская. Правовой статус субъекта наследственного права

Статья посвящена освещению правового статуса субъекта наследственного права. В статье предложено расширить круг субъектов наследственного права. На основе анализа форм защиты прав субъектов наследственного права предложено усилить судебные гарантии реализации этих прав.

Ключевые слова: *наследственное право, субъекты наследования, наследник, дополнительные субъекты, заинтересованные субъекты.*

Мета статті полягає у всебічному висвітленні правового статусу суб'єкта спадкового права.

Постановка проблеми. Виникнення права власності і розвиток шлюбно-сімейних відносин у суспільстві зумовили потребу відповіді на питання щодо долі майна, яке залишається після смерті людини. Спадкування, як і будь-який інший соціальний феномен, виконує не лише покладені на нього суспільно-корисні функції. Можливість визначити долю майна після смерті і передати його в спадщину є однією із найважливіших гарантій стабільності відносин приватної власності. Принципове значення для будь-якого суспільства має конкретне вирішення питання про участь громадян у справедливому розподілі майнових благ і про долю таких благ після їхньої смерті.

Правове регулювання спадкових відносин стосується інтересів будь-якого громадянина як потенційного спадкоємця і спадкодавця. Держава повинна створити таку систему цивільно-правових засобів, які б гарантували кожній фізичній особі право вільно розпоряджатися своїм майном на випадок смерті і право вільно набувати чи відмовлятися від спадщини [3].

Аналіз останніх публікацій. Основоположними у спадковому праві є дослідження таких вчених-юристів: Б. С. Антімонова, К. О. Граве, М. В. Гордона, В. К. Дронікова, Д. І. Мейєра, П. С. Нікітюка, К. П. Поб'єдоносцева, Й. О. Покровського, В. І. Синайського, В. І. Серебровського, С. Я. Фурси, Є. І. Фурси. Більшість з них написані багато років потому і містять цілісну теоретичну розробку ряду проблем спадкового права [3].

Останнім часом у своїх роботах правовий статус суб'єктів спадкового права досліджували такі вчені: О. Є. Аврамова, В. В. Валах, А. М. Кондратова, Н. В. Лаговської, К. О. Нечаєва, Н. М. Павлюк, О. П. Печений, Т. С. Хороша. Проте відсутність комплексної роботи, присвяченої вивченню правового статусу суб'єктів спадкового права в Україні, зумовлюють актуальність цього питання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Зміст правовідносин є необхідним елементом правовідносин спадкування за цивільним законодавством. Ці правовідносини мають юридичний та фактичний зміст. Фактичний зміст правовідносин становлять вольові дії (взаємодія) їхніх учасників, а юридичний зміст – суб'єктивні права та обов'язки учасників [13]. Отже, зміст правовідносин спадкування складатимуть суб'єктивні права та обов'язки учасників цих правовідносин. Тоді суб'єктами правовідносин спадкування є зобов'язальні, уповноважені суб'єкти з подання заяви про отримання спадщини; допоміжні суб'єкти (нотаріус, суд); зацікавлені суб'єкти (спадкоємці, які заявляють свої майнові права на спадщину). Характеристика змісту суб'єктивних прав та обов'язків правовідносин спадкування пов'язується у юридичній літературі із статусом об'єкта цих правовідносин, зокрема визнання спадщини відумерлою [8]. Так, В. І. Сенчіщев зазначає, що з позиції права важлива не сама річ як сукупність фізичних та хімічних характеристик, а правове значення, що надається цьому об'єкту внаслідок позитивного права, що і реалізується у суб'єктивних правах та обов'язках [8]. Відповідно, правовий статус об'єкта охоплює не лише його матеріальні характеристики, а і наявність суб'єктивних прав та обов'язків, що можуть виникати стосовно нього. Отже, між об'єктом та суб'єктом може виникати суб'єктивний зв'язок, який відбивається на правовому статусі об'єкта у вигляді суб'єктної можливості суб'єкта здійснювати певні права щодо об'єкта, що перебуває у пасивному стані. Під час дослідження суб'єктивних прав та обов'язків, що є змістом правовідносин відумерлості спадщини, приєднуємося до думки М. І. Матузова, який зазначає, що суб'єктивне право – це право, що належить особі (суб'єкту), гарантоване законом і усіма соціально-економічними умовами суспільства, дозволяє його власнику здійснювати у межах закону певні дії, користуватися певними соціальними благами, вимагати відповідної поведінки від інших (зобов'язаних) осіб та звертатися у разі потреби за захистом до держави [6]. Суб'єктивне право складається з декількох елементів дії, зокрема певні дії особи, дії-вимоги відповідної поведінки від інших (зобов'язаних) осіб та дії із захисту свого права [1, с. 128].

Із спадкуванням певним чином доводиться мати справу практично кожному, але значно не завжди особа розпоряджається своїм майном на випадок смерті. Проте відсутність заповіту не повинна впливати на стабільність цивільного обороту та тягти за собою порушення прав кредиторів померлого, а держава повинна забезпечити належну спадкоємність у правах та обов'язках, що не вмирають із смертю свого носія [7, с. 11].

У цивілістиці обов'язок являє собою передбачену законом або домовленістю сторін заходи належної поведінки суб'єкта правовідносин. Якщо йдеться про обов'язки спадкоємця, то це заходи його належної поведінки у спадкових правовідносинах. Обов'язок характеризується категоричністю. Він є запропонованою (необхідною) поведінкою суб'єкта правовідносин. У цьому сенсі під обов'язками спадкоємця за заповітом, звичайно, розуміють обов'язки спадкодавця, які перейшли до спадкоємця у складі спадщини. Ці обов'язки мають грошовий еквівалент. Обсяг цих обов'язків повинен бути пропорційний обсягу прав у складі спадщини, яку отримав спадкоємець [11].

Законодавець окремо закріплює обов'язок спадкоємців задовольнити вимоги кредиторів (ст. 1282 ЦК України). Таким чином, зазначається, що обов'язок спадкодавця, включений до складу спадщини, отриманої спадкоємцями, який кореспондує праву вимоги кредитора, стає обов'язком спадкоємців. Це стосується всіх спадкоємців як за законом, так і заповітом.

У спадкоємців також виділяються й обов'язки, породжені договором, що укладається між ними, зокрема про зміну черговості права на спадкування (ст. 1259 ЦК України). Однак такі обов'язки можуть мати лише спадкоємці за законом, оскільки тільки їм дозволено укладати подібні договори. А обов'язки, що виникають з договору управління майном або його охорони (статті 1284, 1285 ЦК України), виникають у будь-яких спадкоємців, які уклали відповідні договори з третіми особами. Виділяються також інші права та обов'язки спадкоємців, що можуть виникати із закону або заповіту, які поділяються на дві групи. До перших належать охорона спадщини, яку вони зобов'язані забезпечити своїми силами, без укладання договору з третіми особами (ст. 1284 ЦК України); оплата послуг виконавця заповіту (ст. 1291 ЦК України), відшкодування витрат на утримання, догляд, лікування та поховання спадкодавця (ст. 1232 ЦК України). До других належать виконання запропонованого в заповіті щодо надання за заповідальним відказом (статті 1237–1238 ЦК України), покладання на спадкоємця обов'язків вчинення певних дій, спрямованих на досягнення суспільно корисної мети (ч. 2 ст. 1240 ЦК України), а також місця та форми здійснення ритуалу поховання, розпорядження особистими паперами (ч. 1 ст. 1240 ЦК України). Звісно, ці обов'язки породжені останньою волею спадкодавця, визначені ним у заповіті, дізнатися про них спадкоємці зможуть лише після ознайомлення із заповітом. Як перші, так і другі визнаються обов'язками спадкоємців лише у разі отримання ними спадщини [11].

З огляду на відсутність чіткості у визначенні уповноваженої особи, яка має право вимоги щодо спадкоємців, зазначимо, що виконання спадкоємцем відповідного обов'язку може і не відбутися, а наслідки такого невиконання залишаться невідомими.

Зазначене свідчить про актуальність удосконалення теоретичних засад визначення спадкових правовідносин. Так, Т. С. Хороша вказує на недостатність уваги у вітчизняних підручниках та монографіях, що висвітлюють питання спадкування визначенню поняття «спадкові правовідносини». Чи не єдиним визначенням його в наукових працях, що вийшли друком останнім часом, є визначення спадкових правовідносин, надане Є. О. Рябоконем, як цивільно-правових відносин, які виникають на підставі норм підгалузі цивільного права – спадкового права, внаслідок смерті фізичної особи (спадкодавця) та, як правило, волевиявлення його учасників, яким між останніми встановлюється комплекс прав та обов'язків з приводу універсального та сингулярного спадкового наступництва в тих майнових та особистих немайнових правах та обов'язках, які не припиняються зі смертю спадкодавця. У зарубіжних наукових працях пропонуються дещо інші визначення, проте їх теж не так уже й багато. Наприклад, І. Б. Рябцевою обґрунтовано розуміння спадкових правовідносин як єдиного такого, що не має у своїй структурі окремих стадій, абсолютних правовідносин, яке виникає в момент здійснення одним із спадкоємців права на отримання спадщини і триває до виникнення у спадкоємців права на оформлення спадкових прав, змістом якого є право спадкоємців на спадщину і кореспондуючий йому обов'язок невизначеної кількості осіб не порушувати це право [12]. Це стало підґрунтям висновку, що правовідносини за участі спадкоємця також не належать до спадкових

правовідносин. Ці правовідносини, у першу чергу, мають важливе значення для реалізації спадкоємцем належного йому права спадкування, але їх більш правильно називати супутніми спадковими правовідносинами.

Обов'язки, що виникають відповідно до закону, вважаються лише елементом спадкових правовідносин, такі як: охорона спадщини, здійснювана самим спадкоємцем без укладання договору з третьою особою; оплата послуг виконавця заповіту; відшкодування витрат на утримання, догляд, лікування та поховання спадкодавця. Адже саме законом встановлюються ці обов'язки, які залежать лише від того, чи вступає спадкоємець у спадкові правовідносини. Будучи породженням волі спадкоємця, ці обов'язки встановлені виключно законом. Достатньо спірною відмічається правова природа обов'язків спадкоємців, що виходять із заповідальної відмови (легату) і покладання. Те, що спадкоємці мають відповідні обов'язки, які дозволяють реалізувати права осіб, зазначених у заповіті, сумніву не викликає. Однак оцінка цього правового зв'язку (обов'язки спадкоємців і прав осіб, на користь яких було складено заповіт) визначається як досить суперечлива. Водночас не можна не погодитися з твердженням І. В. Спасибо-Фатєєвої та В. В. Надьон, що, по-перше, спадкоємець за заповітом наділений та взяв на себе обов'язок вчинення певних дій; по-друге, від вчинення ним цих дій залежить виникнення права у легатарія (відказоодержувача); по-третє, спадкоємець може бути змушений до виконання цих дій з боку легатарія [11].

Важливою характеристикою обов'язків зазначається, що вони зовсім не вичерпуються особливим психічним станом зобов'язаної особи, а становлять особливий соціальний наслідок норми. У дореволюційній літературі особливо красномовно зображував психічний стан зобов'язаної особи Л. Й. Петражицький, який вказував, що обов'язок розуміється як «своєрідна перешкода для вільного облюбування, вибору та слідування нашим схильностям, потягам, цілям...»; що суб'єкт уявляється таким, що перебуває в особливому стані несвободи, зв'язаності. Звідси і вираз «обов'язок» [9].

Ю. О. Заїка наголошує на необхідності надання права складати заповіт виключно повнолітній особі. Він вважає, що стан фізичного, психологічного, соціального розвитку особи залежить саме від віку [3].

Потрібно підтримати висновок І. В. Спасибо-Фатєєвої та В. В. Надьон щодо розгляду суб'єктивного обов'язку спадкоємців за заповітом передусім як засобу регулювання їх поведінки, яке міститься в нормах спадкового права і в заповіті, а може мати місце і в договорі, що укладається спадкоємцями [11].

Іншим важливим елементом правового статусу суб'єкта спадкового права є права. Зазначеному елементу була приділена значна увага науковців, що досліджували питання як елементів спадкових правовідносин загалом, так і, власне, суб'єктів цих відносин. Так, можна відмітити роботи Л. М. Баранової, М. В. Гордона, І. В. Жилінкової, Ю. О. Заїки, О. С. Іоффе, Л. В. Лещенко, П. С. Нікітюка, О. П. Печеного, В. І. Сребровського, Б. Л. Хаскельберга, Б. Б. Черепакіна, Г. Ф. Шершеневича. Потрібно зосередити увагу лише на найбільш актуальних проблемних питаннях. Зокрема, Ю. О. Заїка розглядає проблематику права на обов'язкову частку у спадщині, визначаючи правову природу цього права. Основна проблематика зазначеного права являє собою оптимальне поєднання основних засад спадкового права – свободи заповіту і державно-правової охорони інтересів непрацездатних членів сім'ї та родичів.

Наведений законодавцем перелік осіб, які мають право на обов'язкову частку спадщини, розглядається як вичерпний, який розширеному тлумаченню не підлягає. Від утримання

непрацездатних батьків, подружжя, непрацездатних або неповнолітніх дітей спадкодавця за життя не може відмовитися, оскільки за чинним шлюбно-сімейним законодавством на нього може бути покладено обов'язок шляхом аліментування утримувати цю категорію осіб (стст. 75, 172, 180 Сімейного кодексу України) [10]. Утримання ж інших непрацездатних осіб, які не є найближчими родичами, залежить виключно від його доброї волі. У сучасних умовах значного зростання доходів окремих осіб, суттєвих відмінностей між мінімальною і максимальною пенсією не може не виникнути ситуація, коли реалізація права на обов'язкову частку буде взагалі суперечити меті цього інституту. Тому, згідно з ч. 1 ст. 1241 ЦК України, суду надано право зменшувати розмір обов'язкової частки, тобто норма про право необхідних спадкоємців на певну, визначену частку спадщини. Під час розгляду справ цієї категорії суд враховує не лише доброзичливі стосунки між спадкодавцем і спадкоємцем, а й наявність чи відсутність негідної поведінки з боку спадкоємця [3].

Спадкові правовідносини моделюються як різновид цивільних правовідносин і на них поширюються структурні та змістові особливості цих правовідносин [7, 8]. У їхній структурі виокремлюють суб'єкт, об'єкт та зміст. Суб'єктами спадкових правовідносин є спадкодавець, спадкоємець, інші допоміжні суб'єкти, які: 1) сприяють отриманню та збереженню спадкового майна (нотаріуси, виконавці заповіту тощо); 2) мають майновий інтерес або отримують майнові права під час спадкування (кредитори, боржники спадкодавця, вигодонабувач) [4, с. 101]. У природу правонаступництва покладена кровна спорідненість. Історично склалися дві основні системи визначення кровної спорідненості спадкодавця та спадкоємців – романська та германська. Перша система походить від класичного римського права і ґрунтується на кількості народжень, що відділяють спадкодавця та спадкоємця, при цьому народження самого спадкодавця у цю кількість не входить. Друга – германська система визначає спадкоємців за парантелами. Парантела – група кровних родичів, які походять від спільного прашура і його низхідних родичів [4, с. 101].

Потрібно вказати про певні особливості окремих видів суб'єктів спадкового права, що виділяються у юридичній літературі. Так, К. О. Нечаєва виділяє та досліджує проблематику визначення правонаступника у відносинах відумерлості спадщини і територіальної громади як спадкоємця. Дослідниця виходить з розділення категорій «правонаступник» та «спадкоємець». Зокрема, правонаступник у відносинах відумерлості спадщини не належить до кола спадкоємців. Такий висновок базується на тому, що у ч. 1 ст. 1258 ЦК України закріплено, що спадкоємці за законом одержують право на спадкування почергово. У стст. 1261–1265 визначено черги спадкоємців. У наведених нормах держава чи територіальна громада чітко не визначені як спадкоємці. Така законодавча позиція надає можливість стверджувати, що відмінність правовідносин відумерлості спадщини від спадкових відносин полягає у відсутності такого суб'єкта, як спадкоємець. На зазначеній підставі вчений робить висновок, що територіальна громада у відносинах відумерлості спадщини виступає як правонаступник, а не спадкоємець. У ст. 1277 ЦК України зобов'язальним суб'єктом щодо подання заяви до суду є територіальна громада. Закріплення зобов'язання щодо процесуальних дій впливає з ч. 1 ст. 1277 ЦК України: орган місцевого самоврядування за місцем відкриття спадщини, а якщо до складу спадщини входить нерухоме майно – за його місцезнаходженням, зобов'язаний подати до суду заяву про визнання спадщини відумерлою. Отже, орган місцевого самоврядування

виступає зобов'язальним суб'єктом у правовідносинах визнання спадщини відумерлою. У такому випадку зобов'язання виникає з акта цивільного законодавства згідно з ч. 3 ст. 11 ЦК України [8]. В. В. Валах вказує на таких суб'єктів спадкових правовідносин: спадкоємці, відказоодержувачі, кредитори і боржники спадкодавця. Державу (територіальну громаду) вчена визначає як спадкоємців останньої черги. Дослідниця вказує на законодавчі прогалини стосовно осіб, які не можуть бути спадкоємцями (негідні спадкоємці), а також щодо питання про можливість бути спадкоємцем за заповітом у майбутньому у разі, коли особа ще не зачата, свідчить про необхідність включення до складу цивільної правосуб'єктності фізичної особи тестаментоздатності спадкоємця [2].

Попри обґрунтованість результатів В. В. Валахової стосовно визначення кола учасників спадкових відносин загалом її позиція стосовно держави (територіальної громади) потребує додаткового обґрунтування. Так, відповідно до положень ст. 1265 ЦК України коло спадкоємців п'ятої черги визначено як вичерпне. Втім зазначені положення мають принциповий характер для цього дослідження, оскільки дозволяє розширити традиційне розуміння суб'єкта спадкового права, включити до нього не тільки традиційно виділених спадкодавця та спадкоємця, але ще й правонаступника. Отже, можна остаточно виділити таке коло суб'єктів спадкового права: спадкоємці, відказоодержувачі, кредитори і боржники спадкодавця, правонаступники.

У зв'язку із вищенаведеним акцентуємо на актуальності позиції В. В. Валах щодо керівного значення у цьому контексті досвіду правового регулювання таких країн, як Франція та Німеччина. Зокрема, як вказує дослідниця, Франція та Німеччина є класичними представниками країн континентальної правової сім'ї, в яких відбулася рецепція римського цивільного права. У світлі набрання чинності Указу Президента України від 14.09.2000 «Про Програму інтеграції України до Європейського Союзу» та тенденцій до уніфікації цивільного законодавства у Європейському Союзі (створення єдиного «Кодексу найкращих практик цивільної участі») дослідження законодавчих результатів і теоретичних розробок у галузі спадкового права цих держав надасть змогу встановити певні зв'язки та взаємозалежність з інститутами вітчизняного спадкового права та визначити перспективи розвитку останнього. Крім того, у зв'язку з активізацією українсько-американських відносин підвищується інтерес вітчизняних практикуючих юристів і науковців до правопорядку США. Спадкове право у США, зважаючи на його багаторічні правові традиції, різні уявлення у суспільстві про шлюб та сім'ю (зокрема, у питаннях про спадкування за законом, право на обов'язкову частку у спадщині тощо) та значну відмінність від спадкового права країн континентальної правової сім'ї, вказує на відсутність на цьому етапі можливості на глобальному рівні гармонізувати регулювання спадкових відносин у світі. Усе це, а також стрімкий процес кодифікації права, що відбувається в останні десятиріччя у США, дозволить українським правникам не тільки ширше подивитись на світовий досвід урегулювання окремих субінститутів спадкового права та, можливо, навіть перейняти позитивний досвід, але й надасть змогу розуміння провідних принципів та ідей, покладених в основу спадкового права США [2]. На підставі проведеного порівняльного дослідження В. В. Валах висловлює окремі пропозиції щодо вдосконалення чинного цивільного законодавства, зокрема надання можливості спадкування за заповітом, штучно зачатими дітьми та іншими особами, що містяться у соціальній спорідненості із спадкодавцем, наголошує на необхідності виділення поняття тестаментоздатності (заповідача та спадкоємця) у складі цивільної правосуб'єктності

особи, у зв'язку з чим запропоновано внести відповідні зміни та доповнення до чинного Цивільного кодексу України [2]. Погоджуючись із твердженням вченої щодо особливого фактичного характеру правосуб'єктності таких осіб, як самогубців та штучно зачатих дітей, зауважимо, що чинним законодавством, доктриною та судовою практикою встановлено та напрацьовано чіткі критерії щодо визнання фізичної особи обмежено дієздатною чи недієздатною, визначено усталений порядок для встановлення такого правового стану особи. Тому необхідно, у першу чергу, вносити зміни до такого порядку. Проблематичним, зокрема, постає питання щодо визнання недієздатним самогубця у момент написання заповіту перед вчиненням акту самогубства. Крім того, виникає питання щодо обґрунтування поняття «тестаментоздатність» штучно зачатої, але ще ненародженої дитини, адже вона об'єктивно не може формувати свою волю стосовно свого майна. З іншого боку, заслуговують на увагу позиції дослідниці щодо повноважень суду у спадкових правовідносинах у таких державах, як Франція, Німеччина, а також США. Зокрема, зазначається, що повноваження нотаріусів у спадкових справах у Франції (посвідчення заповітів та видача свідоцтва про отримання спадщини) та Німеччині (посвідчення заповітів) є більш вужчими, порівняно з Україною, оскільки всі інші юридичні дії віднесено до компетенції суду. У США суд є безпосереднім учасником спадкових правовідносин (за деякими винятками) [2].

Таке спостереження дослідниці заслуговує на подальше обговорення, адже у вітчизняній юридичній літературі не вперше, навіть на рівні публікацій практичних працівників, ставиться питання виправданості існування такої форми захисту суб'єктивних приватних прав, свобод, законних інтересів, як, наприклад, виконавчий напис нотаріуса, співвідношення такої форми захисту із судовою. Крім того, можливо вказати про керівний характер ч. 4 ст. 41 Конституції України [5] стосовно непорушності права приватної власності, а отже, значення судових гарантій під час вирішення таких питань. Зазначене задає напрям для подальшого розвитку судових гарантій реалізації прав суб'єктів спадкового права.

Висновки і пропозиції. Потрібно вказати про тісний взаємозв'язок розвитку правового регулювання суб'єктивних прав суб'єктів спадкових правовідносин та поточних економічних умов розвитку суспільства. Так, під час законодавчого врегулювання питань обов'язкової частки у спадщині потрібно виходити, зокрема, з різниці між максимальним та мінімальним розміром пенсійних виплат. У випадку отримання особою пенсії, значної за розміром, за умов її недобрросовісної поведінки щодо спадкодавця, є умови для встановлення у законодавстві підстав зменшення судом обов'язкової частки у спадщині.

Зокрема, варто підтримати позицію І. В. Спасибо-Фатєєвої та В. В. Надьон щодо розгляду суб'єктивного обов'язку спадкоємців за заповітом як засобу регулювання їхньої поведінки.

До кола суб'єктів спадкового права потрібно включити правонаступників, яким варто визнати державу (територіальну громаду) у випадку відумерлості спадщини. Таким чином, можна виділити таке коло суб'єктів спадкового права: спадкоємці, відказоодержувачі, кредитори і боржники спадкодавця, правонаступники.

Розвиток форм захисту прав суб'єктів спадкового права має відбуватись у напрямі посилення судових гарантій реалізації цих прав.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аврамова О. Є. Динамічні моделі здійснення суб'єктивного права / О. Є. Аврамова // Проблеми вдосконалення приватноправових механізмів набуття, передачі, здійснення та захисту суб'єктивних цивільних прав : матеріали круглого столу, присвячені пам'яті проф. Чингізхана Нуфатовича Азімова (м. Харків, 18 груд. 2015 р.). – Харків, 2016. – С. 127–130.
2. Валах В. В. Порівняльно-правова характеристика спадкових правовідносин в Україні та зарубіжних країнах (Російській Федерації, Франції, Німеччині, США) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : 12.00.03 / В. В. Валах. – К., 2009. – 19 с.
3. Заїка Ю. О. Становлення і розвиток спадкового права в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юрид. наук : 12.00.03 / Ю. О. Заїка; Київський національний ун-т імені Тараса Шевченка. – К., 2007. – 33 с.
4. Кондратова А. М. Правовий статус суб'єктів спадкування за законодавством України / А. М. Кондратова // Порівняльно-аналітичне право. – 2015. – № 2. – С. 99–101.
5. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР [Електронний ресурс] / Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
6. Матузов Н. И. Субъективные права граждан СССР / Н. И. Матузов; под общ. ред. И. Е. Фарбер. – Саратов : Приволж. кн. изд-во, 1966. – 190 с.
7. Лаговська Н. В. Проблеми нормативно-правового регулювання спадкування за законом в Україні / Н. В. Лаговська // Міжнародний юридичний вісник: проблеми сучасності (теорія та практика). – 2018. – № 1. – С. 30–37.
8. Нечаєва К. О. Відумерлість спадщини за цивільним законодавством України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Нечаєва Кристина Олександрівна. – Івано-Франківськ, 2017. – 204 с.
9. Петражицкий Л. И. Теория права и государства : учебник. – Т. 1 / Л. И. Петражицкий. – СПб. : Юрид. лит., 1907. – 608 с.
10. Сімейний кодекс України : від 10.01.2002 № 2947-III [Електронний ресурс] / Сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14>
11. Спасибо-Фатєєва І. В. Правова природа обов'язків у спадкових правовідносинах / І. В. Спасибо-Фатєєва, В. В. Надьон // Вісник Національної академії правових наук України. – 2016. – № 1(84). – С. 66–76.
12. Хороша Т. С. Реалізація спадкових прав у міжнародному приватному праві : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Хороша Тетяна Сергіївна. – Івано-Франківськ, 2017. – 226 с.
13. Цивільне право України : підручник : у 2 т. – Т. 1 / В. І. Борисова (кер. авт. кол.), Л. М. Баранова, Т. І. Бегова та ін.; за заг. ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатєєвої, В. Л. Яроцького. – Харків : Право, 2011. – 656 с.

REFERENCES

1. Avramova, O. Ya. (2016), «Dynamic models of the implementation of subjective law» Problemy vdoskonalennya pryvatnopravovykh mekhanizmv nabuttya, peredachi, zdiysnennya ta zakhystu sub'yektyvnykh tsyvil'nykh prav: materialy kruhloho stolu, prysvyach. pam'yati prof. Chynhizkhana Nufatovycha Azimova [Problems of improvement of private law mechanisms for the acquisition, transfer, implementation and protection of subjective civil rights: materials of the

«round table» devoted. memory of prof. Genghizhan Nufatovich Azimov], Kharkiv, December 18, 2015, pp. 127–130 [in Ukr.].

2. Valah, V. V. (2009), Porivnyal'no-pravova kharakterystyka spadkovykh pravovidnosyn v Ukraini ta zarubizhnykh krayinakh (Rosiy's'kiy Federatsiyi, Frantsiyi, Nimechchyni, SSHA) : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk [Comparative legal characteristic of hereditary legal relations in Ukraine and foreign countries (Russian Federation, France, Germany, USA) : author's abstract. dis ... Candidate lawyer Sciences], Kiev, 19 p. [in Ukr.].

3. Zaika, Yu. O. (2007), Stanovlennya i rozvytok spadkovoho prava v Ukraini : avtoref. dys... d-ra yuryd. nauk [Formation and development of inheritance law in Ukraine : author's abstract. dis. ... Doctor of Law], Kiev, 33 p. [in Ukr.].

4. Kondratova, A. M. (2015), «Legal status of subjects of inheritance under the legislation of Ukraine», Porivnyal'no-analitychne pravo, 2015, No. 2, pp. 99–101 [in Ukr.].

5. The Constitution of Ukraine № 254к/96-ВР (1996, June 28), Verkhovna Rada of Ukraine. – Retrieved from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukr.].

6. Matusov, N. I. (1966), Sub'yektivnyye prava grazhdan SSSR [Subjective rights of the citizens of the USSR], I. E. Farber (Ed.), Privolzh. kn. izd-vo, Saratov [in Russ.].

7. Lagovs'ka, N. V. (2018), «Problems of legal regulation of inheritance by law in Ukraine», Mizhnarodnyy yurydychnyy visnyk: problemy suchasnosti (teoriya ta praktyka), No 1, pp. 30–37 [in Ukr.].

8. Nechaeva, K. A. (2017), Vidumerlist' spadshchyny za tsyvil'nym zakonodavstvom Ukrainy : dys. ... kand. yuryd. nauk [From the death of the inheritance under the civil law of Ukraine : dis. ... Candidate lawyer Sciences], Ivano-Frankivsk, 204 p. [in Ukr.].

9. Petrazhitsky, L. I. (1907), Teoriya prava i gosudarstva [The theory of law and state], Vol. 1, St. Petersburg: Yurid. Lit. [in Russ.].

10. The Family Code of Ukraine № 2947-III (2002, January 10), Verkhovna Rada of Ukraine. – Retrieved from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14> [in Ukr.].

11. Spasybo-Fatyeyeva, I. V. & Nadyon, V. V. (2016), Legal nature of duties in hereditary legal relationships. Visnyk Natsional'noyi akademiyi pravovykh nauk Ukrainy, No. 1(84), pp. 66–76. [in Ukr.].

12. Khorosha, T. S. (2017), Realizatsiya spadkovykh prav u mizhnarodnomu pryvatnomu pravi : dys. ... kand. yuryd. nauk [Realization of inheritance rights in private international law : diss. ... Candidate lawyer Sciences], Ivano-Frankivsk, 226 p. [in Ukr.].

13. Borisova, V. I., Baranova L. M. & Begov T. I. «et al.» (2011), Tsyvil'ne pravo Ukrainy [Civil law of Ukraine], V. I. Borysovoyi, I. V. Spasybo-Fatyeyevoyi, V. L. Yarots'koho (Eds.), Vol. 1, Kharkiv [in Ukr.].

N. V. Lagovskaya. Legal status of the subject of inheritance law

Legal regulation of hereditary relations concerns the interests of any citizen as a potential heir and decedent. The state should create a system of civil remedies that would guarantee to every individual the right to freely dispose of his property in case of death and the right to freely acquire or renounce the inheritance.

The article is devoted to the clarification of the legal status of subjects of inheritance law.

In addition, the article justifies the need to provide the right of free will only to an adult, since the state of physical, psychological, social development of a person depends on age.

The article proposes to expand the circle of subjects of inheritance law and its composition should include: heirs, recipients, lenders and debtors of the testator, successors.

On the basis of analysis of forms of protection of the rights of subjects of inheritance law, it is proposed to strengthen judicial guarantees of the realization of these rights.

The rights and obligations of the subjects of the inheritance are analyzed. The ways of improving the legal and regulatory framework for the settlement of these rights and obligations of the subjects of the inheritance are proposed.

In studying the questions in the work, the following general scientific methods were used: analysis (for understanding the essence of the system of subjects of inheritance law), synthesis and deduction (for the first time the relationship between the development of legal regulation of subjective rights of subjects of hereditary legal relations and current economic conditions of development society), abstraction (separation of essential information from the insignificant), and the method of generalization, for the help S which made general conclusions.

Materials and article development can be used by notaries in their work.

Key words: *hereditary law, subjects of the inheritance, successor, additional subjects, interested subjects.*

Стаття надійшла до редколегії 16 квітня 2019 року